

ARKEOLOGISK UTREDNING

E4

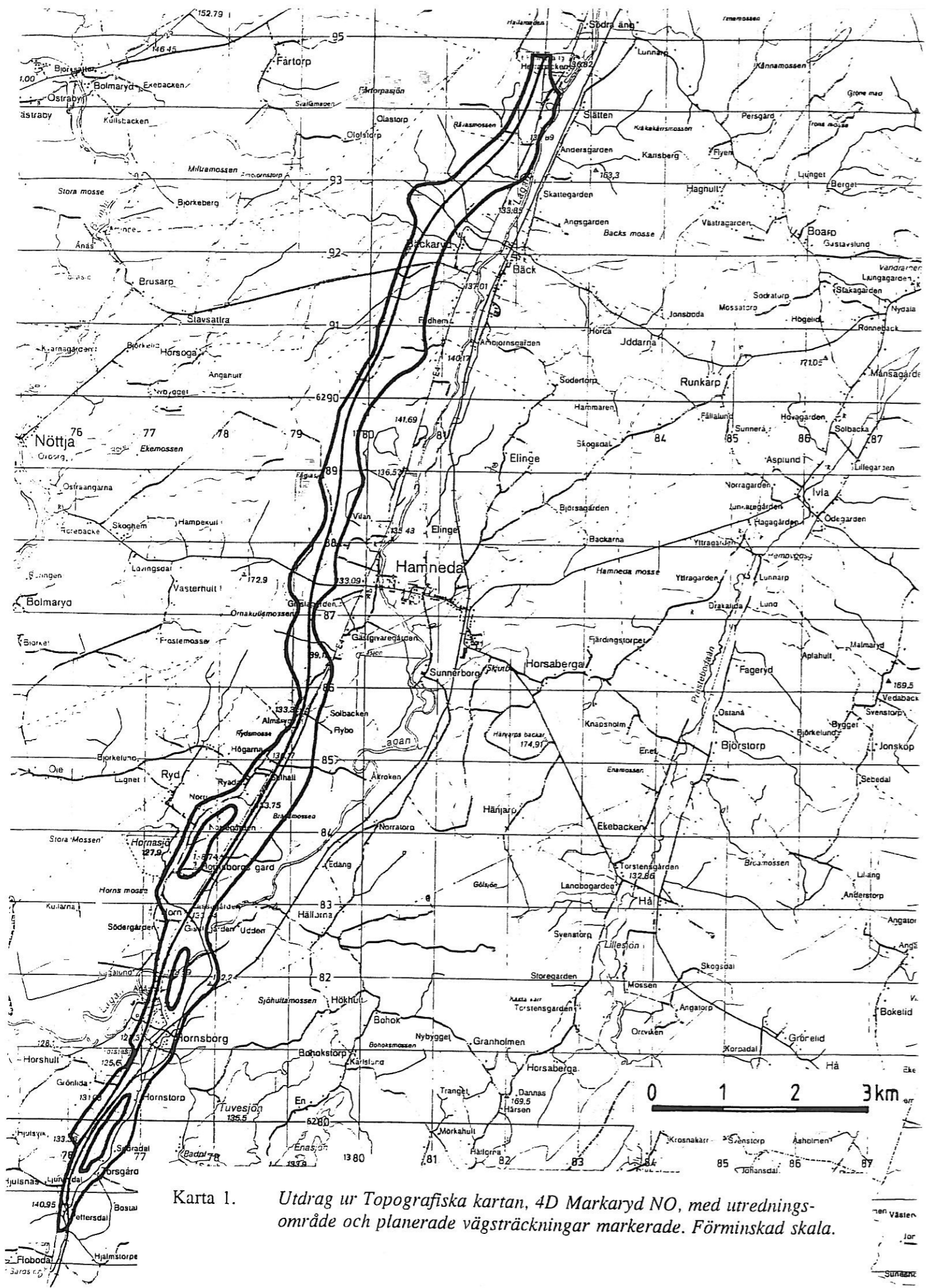
HJULSNÄS-HERRABACKEN

SMÅLAND
LJUNGBY KOMMUN
HAMNEDA SOCKEN
DNR 3643/92

UTREDNINGSGRUPPEN, UV STOCKHOLM, 1992:41
Åke Johansson

Innehåll

Inledning		5
Målsättning och metod		6
Topografi och fornlämningsmiljö		7
Den historiska bebyggelsen		8
De förhistoriska lämningarna		10
Sammanfattning och åtgärdsförslag		11
Karta 1.	<i>Topografiska kartan med utredningsområde och planerade vägsträckningar markerade</i>	4
Karta 2.	<i>Topografiska kartan med fornlämningar inom utredningsområdet markerade</i>	14
Karta 3.	<i>Vägverkets karta, skala 1:10 000</i>	I ficka bak
Bilagor		
	<i>Objektsbeskrivningar</i>	15
	<i>Historiska kartöverlägg</i>	19-22

Karta 1. Utdrag ur Topografiska kartan, 4D Markaryd NO, med utredningsområde och planerade vägsträckningar markerade. Förminskad skala.

Arkeologisk utredning

Småland, Ljungby kommun, Hamneda socken, väg E4,
delen Hjulsnäs-Herrabacken

Inledning

Utredningsgruppen vid Riksantikvarieämbetet, Byrån för arkeologiska undersökningar, UV-Stockholm, har under 1992-04-27--09-03 genomfört rubricerad utredning. Utredningen föranleddes av planerad nydragning och utbyggnad till motorvägsstandard av väg E4 med tillhörande förbättring och nybyggnad av lokalväg.

Uppdragsgivare är Vägverket, region Sydöst.

Länsstyrelsens beslut 1992-04-24 samt 1992-08-19 dnr 220-3193-92.
Riksantikvarieämbetets dnr 3643/92.

Utredningsområdet återfinns på den Ekonomiska kartans blad 4D 5f, 4D 6f, 4D 7f, 4D 7g och 4D 8g.

Den planerade sträckningen är cirka 16 km lång och löper i ungefärlig nord-sydlig riktning. Härtill kommer ny lokalväg på cirka 10 km (se karta 1).

I den södra hälften planeras sträckningen bestå av en utbyggnad av befintlig väg, medan den norra hälften består av nydragning upptill 900 m väster om nuvarande E4. Lokalvägen är belägen i anslutning till den södra hälften.

Längs med den tänkta vägsträckningen har utredningsområdet haft en bredd på minst 200 m, dvs 100 m på var sida mittlinjen. Under utredningens gång har Vägverket delvis ändrat de planerade sträckningarna, vilket medfört att utredningsområdet i vissa delar blivit relativt omfattande.

Den sammanlagda ytan som utretts är cirka 9 km².

Utredning och rapport har utförts av Åke Johansson. Vid utredningsgrävningen medverkade även Anders Kaliff.

Målsättning och metod

Utredningens målsättning är att fastställa förekomsten av fornlämningar inom utredningsområdet och därmed ge länsstyrelsen ett beslutsunderlag.

Metodiskt har utredningen bestått av två etapper där den första etappen bestod av följande tre delmoment: *arkivstudier*, *upprättande av historiska kartöverlägg* samt *specialinventering* i fält.

Den andra etappen har bestått av *utredningsgrävning*.

Arkivstudierna har inneburit en genomgång av RAÄ:s fornlämningsregister för att erhålla kartbild och beskrivning av det registrerade fornlämningsbeståndet.

Vidare har det skriftliga källarkivet i ATA (Antikvariskt-Topografiska Arkivet) studerats i syfte att få fram uppgifter om de fornlämningar vilka i något tidigare sammanhang berörts.

DMS (Det Medeltida Sverige) har konsulterats med avseende på den historiska bebyggelsen.

Slutligen har SHM:s (Statens Historiska Museer) lösfyndsregister gått igenom.

Upprättandet av historiska kartöverlägg har som syfte att rekonstruera odlingslandskapet före de stora agrara omläggningarna, och därmed söka identifiera fornlämningar i form av exempelvis gravar och tidiga bebyggelselägen vilka idag kan vara försvunna. Kartöverläggen har framställts enligt den metod som utvecklats vid Kulturgeografiska institutionen vid Stockholms universitet. I korthet innebär metoden avritning, förminskning till skala 1:10 000 och rektifiering. De kartor som därvid använts har varit storskaliga kartor vid Lantmäteriets forskningsarkiv i Gävle. En jämförelse har även gjorts med det kartmaterial som finns arkiverat på lantmäterienheten i Växjö.

Specialinventeringen i fält syftar till att lokalisera hittills okända fornlämningar, att besiktiga och värdera tidigare registrerade fornlämningar samt att bedöma de indikationer som framkommit vid de två föregående momenten.

Utredningsgrävningen inom den andra etappen bestod av provgrävning av ytor och objekt där de tidigare momenten gett indikation på fornlämning, och vars status inte kunde avgöras utan markingrepp.

I det följande sker redovisningen i text, i sammanfattande tabell samt på kartor. Kartunderlaget i skala 1:10 000 har erhållits från Vägverket och bifogas i plastficka längst bak i rapporten. På denna karta har utredningsområdet markerats i form av raster, och varje objekt har markerats med punkt eller med en ungefärligt avgränsande linje. De objekt vilka bedömts utgöra fornlämningar har anmälts till Fornminnesregistret och erhållit fornlämningsnummer.

De historiska kartöverläggen är i denna rapport utförda i röd färg och kopierade över kartan i skala 1:10 000, vilket underlättar jämförelsen mellan dåtidens och dagens kartbild. Kartöverläggen är bilagor och återfinns i slutet av rapporten.

Topografi och fornlämningsmiljö

Den planerade vägen går till större delen strax väster om, och parallellt med Lagaåns dalgång. I den norra hälften löper den i stort sett enbart genom skogsmark och utanför den egentliga bygden, vilken är koncentrerad till Lagadalen. Området utgörs huvudsakligen av lätt kuperade eller flacka moränryggar, med mellanliggande sankmarker. I södra delen ansluter vägsträckningen till nuvarande E4 och de mer centrala delarna av bygden. Området ligger på nivåer mellan 125 och 160 meter över havet.

Riksantikvarieämbetets översiktliga fornminnesinventering inom det aktuella området genomfördes 1949-50, och har inte reviderats sedan dess. De då registrerade fornlämningarna är belägna huvudsakligen i Lagadalen och därmed utanför utredningsområdet. De består av bl a flera gravfält, ett par ensamliggande gravar, milstolpar m m. Ett fåtal av de tidigare registrerade lämningarna berör utredningsområdet. Fornlämningsbeståndet har en tidsmässig spännvidd från stenålder fram till modern tid.

Det bör också nämnas att de centrala delarna av Hamneda socken utgör område av riksintresse för kulturminnesvården som ett unikt bygdecentrum med kontinuitet från förhistorisk tid. Riksintresseområdet berörs dock inte direkt av den planerade vägen.

Den historiska bebyggelsen

Vägsträckningen berör fastigheterna Bäckaryd, Hamneda, Ryd, Horn, Grönlida och Hjulsnäs. De äldsta skriftliga belägg vilka erhållits från DMS är från följande årtal:

Bäckaryd: 1375, Hamneda: 1394, Ryd: 1474, Horn: 1545, Grönlida: ingen uppgift, Hjulsnäs: 1430.

Enheterna har således medeltida ursprung. Att bebyggelsens etablering även sträcker sig längre tillbaka i tiden antyds av att varje enhet - förutom Grönlida och Hjulsnäs - också har ett eller flera höggravfält från vikingatid.

Vid framställandet av de historiska kartöverläggen har de äldsta befintliga kartorna använts, vilka är följande:

Bäckaryd:	Laga skifte 1831.	LMV Akt F 24-5:1
Hamneda :	Geometrisk avmätning 1697, samt Enskifte 1807-16.	LMV Akt F 24-10:3 LMV Akt F 24-10:4
Ryd:	Storskifte 1826.	LMV Akt F 24-22:1
Horn:	Storskifte 1797.	LMV Akt F 24-13:1
Grönlida:	Utmarkskarta för flera fastigheter 1826.	LMV Akt F 24-23:1
Hjulsnäs:	Storskifte 1807.	LMV Akt F 24-11:1

Som framgår härrör de flesta kartorna från det tidiga 1800-talet. Grönlida saknar dock kartor över inägomarken. Det kan också nämnas att de stora utägorna är kartlagda i mindre omfattning och därför inte medtagna här.

Bebyggelsen domineras av två till fyra hemman per enhet. Horn är dock större och består av åtta hemman. Bebyggelsen är utspridd inom enheterna och området saknar samlade byar. Odlingssystemet är genomgående ensäde, vilket framgår av att åkrarna inte är särhägnade. Ensädet innebär att åkrarna i princip odlats år efter år utan mellanliggande träda. Detta odlingssystem förutsätter också en stor kreaturstock, fr a för tillgången på gödsel. De vidsträckta utägorna torde ha haft stor betydelse som betesmark.

Lägena för gårdarna är till stor del desamma som idag. Undantagen är Hamneda, där Kronogården, samt Norra och Södra Gåsagårdarna är övergivna, samt Horn där Norrgården, Söregården och Gummesgården förflyttats, och Tohrsgården och Sjögården övergivits. Möjligen är även Grönlida förflyttad. Osäkerheten här beror på att det äldre kartmaterialet är bristfälligt.

Vidare framgår det vid en jämförelse med dagens kartor att markanvändningen givetvis förändrats. Flera mindre åkerytor har lagts igen och nya större har tagits upp.

Vad det gäller fornlämningar går en del att utläsa ur det äldre kartmaterialet. Vissa egenheter blev särskilt omnämnda vid kartläggningen. En del områden är betecknade som "kullar" eller "rör", vilket kan indikera gravhögar och rösen. Ett tydligt exempel på detta är beteckningen "Fejdekulla" och "Kämpekulla" på det stora gravfält vid Bäckaryd som idag har fornlämningsnummer 55. Namn som "Svarteland" och "Tomten" kan beteckna äldre bebyggelse- och boplatslägen.

Som nämnts kommer dock den planerade vägsträckningen huvudsakligen att gå utanför den etablerade bygden. Av den historiska bebyggelsen är det två övergivna gårdslägen som kan komma att beröras. I norr är det Hamneda Kronogården (RAÄ 75) och i söder Horn Sjögården (RAÄ 89). Läget för Hamneda Kronogård är belagt på 1697 års karta och är sannolikt ett tidigt läge. På platsen finns idag ett par husgrunder av relativt sent datum. Bebyggelselägets status som fornlämning avser dock i första hand de med all säkerhet äldre underliggande kulturlagren. Horn Sjögård är markerad på 1797 års karta. Inga synliga spår av den återstår idag. Området utgörs av plöjd åkermark, vari påträffades relativt rikligt med tegel.

Av övrig historisk bebyggelse kan nämnas ett bevarat torp från 1700-talet, benämnt "Skräddare-Johans stuga" eller Intaget (objekt nr I). Inom utredningsområdet finns också ett antal lämningar efter torpbebyggelse i form av husgrunder med spismursrösen och källargrunder. Dessa är dock ej att betrakta som fornlämningar och därför inte redovisade här.

Hamnedas gamla avrättningsplats, (RAÄ 50), benämnd "Galgbacken" ingår också i utredningsområdet. På platsen syns idag stolphål efter galge eller liknande.

Vidare påträffades två smärre lokaler med hålvägar (RAÄ 80 och 83). Båda är belägna i sluttning och innehåller vardera ett antal parallella hålvägar som avtecknar sig som 10 - 50 m avlånga diken. Hålvägar är en äldre typ av kommunikationsleder, dvs gång- och ridvägar, ofta med förhistoriskt ursprung, vilka utbildades innan vägar började anläggas i större skala under 1600-talet. Till de kommunikationshistoriska lämningarna hör också milstolpar, varav några återfinns inom utredningsområdet, (RAÄ 9, 15, 56).

De förhistoriska lämningarna

Den mest frekventa typen av nypåträffade fornlämningar utgörs av sk röjningsröseområden. Dessa är mycket vanliga inom det sydsvenska höglandet, men har hittills registrerats endast i begränsad omfattning fr a beroende på resursbrist. Denna typ av fornlämning utgörs av områden på vanligtvis flera hektar, och kan innehålla hundratals röjningsrösen. Senare års forskning och undersökningar har visat att denna fornlämningstyp härrör från perioden bronsålder - äldsta järnålder och består av stenröjda ytor för jordbruk, med röjningsrösen och boplatsytor. Det är inte ovanligt att enstaka gravar ligger insprängda bland röjningsrösen. Även flera av de nu påträffade områdena innehåller gravar av skilda typer, både runda och firsidiga stensättningar samt i ett fall en hög. Ytterligare gravar kan finnas då de ofta är mycket snarlika röjningsrösen till form och storlek.

Flera av röjningsröseområdena avgränsas på en eller flera sidor av sankmarker. I övrigt är det svårt att med säkerhet exakt avgränsa fornlämningsområdena. Övergången till oröjd mark är diffus genom att rösenas täthet successivt minskar. Vidare bör det med all säkerhet finnas boplatser - idag utan synliga spår ovan markytan - inom eller i nära anslutning till röjningsröseområdena.

Det kan här nämnas att det även vid stickkontroller utanför utredningsområdet påträffades röjningsröseområden.

En annan typ av fornlämning som återfinns inom utredningsområdet är gravar utan direkt samband med annan fornlämning. Ett par sådana lokaler var registrerade sedan tidigare och ytterligare några har tillkommit, (RAÅ 31, 32, 79, 81, 85, 88, 90, 91). Flera av dessa är till synes ensamliggande. Det är dock sannolikt att det i anslutning till dessa finns fler gravar som inte är synliga ovan mark. Detsamma gäller även gravfältet, (RAÅ 12), vilket troligen har större utbredning än vad som är synligt.

En gravliknande lämning, (objekt nr II), vars karaktär inte med säkerhet kunde avgöras vid inventeringen, utredningsgrävdes med hjälp av maskin. Anläggningen visade sig utgöra en naturbildning.

I södra delen konstaterades även två lämpliga lägen för förhistoriska boplatser, möjligen av stenålderskaraktär, (objekt nr III och IV). Det ena är beläget i närheten av Lagan, och det andra intill en numera utdikad sankmark. Vid arkivstudierna framkom att det i närheten av båda lokalerna påträffats stenyxor, vilket bör ses som ytterligare indikation för stenåldersbebyggelse.

För att slutgiltigt kunna konstatera om dessa boplatslägen också innehöll fornlämning vidtogs en utredningsgrävning i form av sökschakt med grävmaskin. Inget av lägena visade sig innehålla något av arkeologiskt intresse, och utgör alltså ej fornlämning.

Sammanfattning och åtgärdsförslag

Nedan följer en tabell över varje objekt. Fornlämningarna redovisas med de nummer vilka erhållits från Fornminnesregistret, medan övriga objekt markeras med romerska siffror. Objekten redovisas från norr till söder.

Till varje objekt finns också förslag till vidare åtgärder vilka huvudsakligen kan utgöras av något av följande: **Förundersökning** och **slutundersökning**.

Förundersökning företas på en konstaterad fornlämning för att klargöra utbredning, omfattning, etc, och för att erhålla underlag till en kostnadsberäkning av slutundersökning. Förundersökning kan också vidtagas i avgränsande syfte.

Slutundersökning innebär att man undersöker och tar bort en fornlämning.

De åtgärder som föreslagits gäller i de fall objekten kommer att beröras. Det bör här påtalas att det till varje fornlämning hör ett sk fornlämningsområde som skyddande zon, vilket fastställs av Länsstyrelsen.

Omfattning och inriktning på de föreslagna åtgärderna beslutas av Länsstyrelsen.

Stockholm i september 1992

Åke Johansson

RAÄ nr, Objekt nr	Art	Status	Åtgärdsförslag
56	Milstolpe	Fornlämning	Flyttning
66	Röjningsröseområde	Fornlämning	Förundersökning
67	Röjningsröseområde	Fornlämning	Förundersökning
68	Röjningsröseområde	Fornlämning	Förundersökning
70	Röjningsröseområde, grav	Fornlämning	Förundersökning
69	Röjningsröseområde	Fornlämning	Förundersökning
82	Röjningsröseområde	Fornlämning	Förundersökning
71	Röjningsröseområde	Fornlämning	Förundersökning
72	Röjningsröseområde	Fornlämning	Förundersökning
73	Röjningsröseområde	Fornlämning	Förundersökning
74	Röjningsröseområde, gravgrupp	Fornlämning	Förundersökning
75	Gårdstomt	Fornlämning	Förundersökning
76	Röjningsröseområde	Fornlämning	Förundersökning
77	Röjningsröseområde	Fornlämning	Förundersökning
78	Röjningsröseområde, gravgrupp	Fornlämning	Förundersökning
50	Avrättningsplats	Fornlämning	Förundersökning
61	Hägnadsmurar	Ej fornl	Ingen åtgärd
79	Grav	Fornlämning	Förundersökning
80	Hålvägssystem	Fornlämning	Förundersökning
81	Grav	Fornlämning	Förundersökning
83	Hålvägssystem	Fornlämning	Förundersökning
I	Torp	Ej fornl	Flyttning
II	Gravliknande lämning	Ej fornl	Ingen åtgärd, avskriven
31	Gravgrupp	Fornlämning	Förundersökning
84	Röjningsröseområde	Fornlämning	Förundersökning
15	Milstolpe	Fornlämning	Flyttning
85	Grav	Fornlämning	Förundersökning
86	Röjningsröseområde	Fornlämning	Förundersökning
12	Gravfält	Fornlämning	Förundersökning
87	Röjningsröseområde, grav	Fornlämning	Förundersökning

RAÄ nr, Objekt nr	Art	Status	Åtgärdsförslag
88	Gravgrupp, hägnad	Fornlämning	Förundersökning
33	Röjningsröseområde	Fornlämning	Förundersökning
89	Gårdstomt	Fornlämning	Förundersökning
32	Grav	Fornlämning	Förundersökning
90	Grav	Fornlämning	Förundersökning
III	Boplatsläge	Ej fornl	Ingen åtgärd, avskriven
IV	Boplatsläge	Ej fornl	Ingen åtgärd, avskriven
91	Grav	Fornlämning	Förundersökning
9	Milstolpe-postament	Fornlämning	Flyttning?
30	Offerkälla	Fornlämning	Förundersökning
92	Röjningsröseområde	Fornlämning	Förundersökning

Objektsbeskrivning

56. Milstolpe, 1,1 m h, 0,65 m br vid basen och 3 cm tj, av gjutjärn. Avsmalnande uppåt och krönt av en krona. Inskription med bl a årtalet 1774. Postament av kallmurad gråsten, kvadratisk, 2 m i sida och 0,8 m h.
66. Röjningsröseområde, ca 350 x 150 m (N-S) med ca 100 röjningsrösen, vanligen 2-6 m i diam och 0,2-0,6 m h. Lätt övertorvade med synliga 0,1-0,5 m st stenar. Röjningsrösen ligger tämligen glest i den norra delen. Den sydöstra delen något skadad efter hygge. Området begränsas till stor del i västnordväst av sankmark.
67. Röjningsröseområde, ca 300 x 150 m (NO-SV) med ca 100 röjningsrösen, vanligen 2-5 m i diam och 0,2-0,5 m h. Lätt övertorvade med synliga 0,1-0,5 m st stenar. Den norra hälften svårbesiktigad på grund av granplantering. Området begränsas delvis i nordväst av sankmark.
68. Röjningsröseområde, ca 150 x 150 m med ca 50 röjningsrösen, vanligen 4-6 m i diam och 0,3-0,5 m h. Lätt övertorvade med synliga 0,1-0,5 m st stenar. Flera är gravliknande. Området begränsas i söder av sankmark. Genom området skär en skogsväg.
70. Röjningsröseområde och grav, ca 600 x 200 m (NO-SV) med ca 100 röjningsrösen, vanligen 2-5 m i diam och 0,2-0,4 m h. Lätt övertorvade med synlig fyllning av 0,1-0,5 m st stenar. I den centrala delen är en firsidig stensättning, ca 4 m i sida och 0,4 m hög. Lätt övertorvad fyllning av relativt jämnstort material med ca 0,5 m stora stenar. I den södra delen genomskärs området av en skogsväg.
69. Röjningsröseområde, med en minsta utsträckning på 250 x 200 m (N-S) med ett 30-tal röjningsrösen, vanligen 2-4 m i diam och 0,2-0,4 m h. Lätt övertorvade med synlig fyllning av 0,1-0,5 m st stenar. Området har sannolikt större utsträckning åt öster och syd, utanför utredningsområdet. I den södra delen går en skogsväg.
82. Röjningsröseområde, ca 700 x 150 m (NO-SV) med minst 150 röjningsrösen, vanligen 2-5 m i diam och 0,2-0,4 m h. Lätt övertorvade med synlig fyllning av 0,1-0,5 m st stenar. Flera är gravliknande. Området begränsas till stora delar i öster och väster av sankmark. I den norra delen av området går en grusväg.
71. Röjningsröseområde, ca 70 x 70 m med ca 10 röjningsrösen, ca 2-4 m i diam och 0,2-0,4 m h. Lätt övertorvade med synlig fyllning av 0,1-0,5 m st stenar. Området är tämligen förstört efter hygge.
72. Röjningsröseområde, ca 600 x 100 m (NNO-SSV) med minst ett 70-tal röjningsrösen, 3-6 m i diam och 0,2-0,5 m h. Lätt övertorvade med synlig fyllning av 0,1-0,6 m st stenar. Flera är gravliknande. Området begränsas till stora delar i öster och väster av sankmark.
73. Röjningsröseområde, med en minsta utsträckning på 800 x 500 m (N-S), med minst 200 röjningsrösen, vanligen 3-5 m i diam och 0,2-0,5 m h. Lätt övertorvade med synlig fyllning av 0,2-0,6 m st stenar. Inom området finns flera mindre sankmarker. I öster och väster går skogsvägar. Gränsen mot öster är fiktiv och området har med all säkerhet större utsträckning åt detta håll, utanför utredningsområdet.
74. Röjningsröseområde och gravgrupp, ca 300 x 150 m (NO-SV) med minst ett 50-tal röjningsrösen, vanligen 3-7 m i diam och 0,2-0,6 m h. Lätt övertorvade med synlig fyllning av 0,2-0,7 m st stenar. I den norra hälften är två gravar. En stensättning,

belägen på krön, är rund, 14 m i diam och 1 m h. Övertorvad med synlig fyllning av 0,3-0,6 m st stenar. Ställvis antydning till kantkedja av ca 0,5 m st stenar. 10 m 170 gon om denna är ytterligare en stensättning, rund, 6 m i diameter och 0,3 m hög. Övertorvad med synlig fyllning av 0,2-0,5 m st stenar. I centrum är ett intill 1,5 m st mittblock. Ett stort antal av de anläggningar vilka bedömts som röjningsrösen är mycket gravliknande och kan utgöras av gravar. Området genomskärs av en landsväg.

75. Hamneda inägomark med övergiven gårdstomt. Inägomarken avgränsas delvis av en stenmur vilken också bildar en fägata som leder till utmarkerna i väster. Inom området finns rester efter ett äldre historiskt kulturlandskap såsom åkerterrasser och odlingsrösen. På den övergivna gårdstomten efter Kronogården syns ett par husgrunder efter boningshus och ekonomibyggnader. Läget är belagt på 1697 års karta.

76. Röjningsröseområde, ca 200 x 150 m (Ö-V) med minst ett 50-tal röjningsrösen, 2-6 m i diam och 0,2-0,4 m h. Lätt övertorvade med synlig fyllning av 0,2-0,4 m st stenar. Området svårbesiktigt då det är tätt bevuxet med granplantering.

77. Röjningsröseområde, med en minsta utsträckning på 300 x 200 m (NÖ-SV) med minst ett 50-tal röjningsrösen, vanligen 2-5 m i diam och 0,2-0,4 m h. Lätt övertorvade med synlig fyllning av 0,2-0,6 m st stenar. Området är svårbesiktigt då det delvis är tätt bevuxet med granplantering. Röjningsröseområdet sträcker sig sannolikt längre åt väst och sydväst, utanför utredningsområdet. Genom norra delen går en grusväg. Området bör möjligen ses som sammanhängande med följande objekt RAÄ 78. Områdena åtskiljs endast av en relativt smal sänka.

78. Röjningsröseområde och gravgrupp, ca 200 x 200 m bestående av ett 50-tal röjningsrösen, vanligen 2-6 m i diam och 0,2-0,5 m h. Lätt övertorvade med synlig fyllning av 0,2-0,5 m st stenar. I norra delen en hög, 12 m i diam och 1,2 m h, med ställvis synliga 0,3-0,7 m st stenar. I mitten är en försänkning, ca 1,5 m i diam och 0,3 m dj. Ett par hålliknande stenar är synliga i försänkningen och graven kan möjligen utgöras av en hållkista, vilket dock är osäkert. 30 m 130 gon om högen är en stensättning, rund, 9 m i diam och 0,5 m h. Övermossad och delvis övertorvad fyllning av vanligen 0,2-0,5 m st stenar. Ytan är något gropig och ojämn. Området bör möjligen ses som sammanhängande med föregående objekt RAÄ 77.

50. Avrättningsplats, belägen på en moränhöjd. Platsen gick ur bruk 1698 då den dömande och straffande makten flyttades till Ljungby. På moränhöjden syns idag ett par stolphål, sannolikt efter galge eller liknande.

61. Hägnadsmurar, vilka löper till stor del parallellt med gamla landsvägen. Hägnadsmurarna utgör ej fornlämning utan är en sentida relativt vanlig form av avgränsning.

79. Grav, stensättning, högliknande, ursprungligen rund, ca 8 m i diameter och 0,5 m hög. Övermossad och lätt övertorvad fyllning av 0,1-0,3 m st stenar. I den norra hälften är en kraftig jordkällarliknande ingrävning, 5 m l (N-S), 2-3 m br och 1,5 m dj inklusive uppkastad fyllning, och ca 0,5 m under omgivande markyta. Närmare 20 m norr om graven är en rund mindre förhöjning innehållande bl a tegel, som möjligen kan utgöra resterna efter ett spismursröse. På det äldre kartmaterialet finns dock inget hus markerat på platsen.

80. Hålvägssystem, bestående av tre hålvägar. Dessa är ca 50 m långa (N-S), 1-4 m breda och ca 0,5 m djupa. Hålvägarna är delvis förstörda på grund av hygge.

81. Grav, stensättning, rund, 16 m i diam och 1 m h. Övermossad och lätt övertorvad fyllning av 0,1-0,3 m st stenar. Något ojämn och gropig yta. I den norra delen står en elstolpe. Inom området finns fler smärre förhöjningar som kan utgöra gravar.

83. Hålvägssystem, bestående av ca sju hålvägar, 10-25 m långa (NÖ-SV), 1-3 m breda och ca 0,5 m djupa. Området är delvis skadat av äldre grustäkt.

I. Torp, "Skräddare-Johans stuga", timmerbyggnad från 1700-talet, tillhörande hembygdsföreningen.

II. Gravliknande bildning, oregelbundet rund, 6 m i diam och 0,3 m h. Ovanligt läge vid kanten av sankmark och odistinkt i form. Konstaterades vid utredningsgrävning vara en naturbildning.

31. Gravgrupp, bestående av två högar och sannolikt en rest av domarring med två kvarvarande stenblock. Högarna är vardera 8 m i diam och 0,6 m h, och något skadade. Stenblocken är 0,6-0,8 m st.

84. Röjningsröseområde, ca 200 x 30 m (NO-SV) med ca 10 röjningsrösen, vanligen 2-4 m i diam och 0,1-0,3 m h. Lätt övertorvade med synlig fyllning av 0,1-0,3 m st stenar.

15. Milstolpe, 1,1 m h, 0,65 m br vid basen och 3 cm tj. Avsmalnande uppåt och krönt av en krona. Inskription med bl a årtal 1774. Flyttad från motsatta sidan vägen till nuvarande plats år 1985, och med nyuppfört postament.

85. Grav, stensättning, rund, 5 m i diameter och 0,5 m hög. Övermossad och lätt övertorvad fyllning av vanligen ca 0,3 m st stenar. Något skadad i östra kanten.

86. Röjningsröseområde, ca 250 x 100 m (N-S) bestående av ett 20-tal röjningsrösen, vanligen 2-5 m i diam och 0,2-0,4 m h. Lätt övertorvade med synlig fyllning av 0,2-0,4 m st stenar. Röjningsrösen är tämligen utspridda inom området.

12. Gravfält, bestående av ca 100 högar, vanligen 6-8 m i diam och 1-1,5 m h. Gravfältet är delvis skadat av bl a väg.

87. Röjningsröseområde och grav, ca 300 x 200 m (N-S) bestående av ca 100 röjningsrösen, vanligen 2-6 m i diam och 0,3-0,6 m h. Lätt övertorvade med synlig fyllning av 0,1-0,4 m st stenar. I den sydligaste delen är en stensättning, höglignande, 8 m i diam och 0,6 m h. Övertorvad med synliga 0,1-0,3 m st stenar. I mitten är en försänkning, ca 1,5 m i diam och 0,3 m dj med uppslängd sten runt om. Inom området finns även ett par sentida lämningar i form av stengärdesgårdar. Området genomsöks av nuvarande E4.

88. Gravgrupp och hägnad. En stensättning är rund, 6 m i diam och 0,5 m h. Lätt övertorvad fyllning av 0,2-0,4 m st stenar. Mittblock, toppformigt, 1-1,5 m vid basen och 0,6 m h. 20 m 120 gon om denna är en stensättning, rund, 5 m i diam och 0,5 m h. Lätt övertorvad fyllning av 0,2-0,4 m st stenar. Strax söder om gravarna är en sten- och jordblandad vall, halvcirkelformad, ca 50 m l, 1-2 m br och 0,5 m h. Vallen avbryts i norr av infartsväg, och en osäker antydning till en mindre fortsättning av vallen syns norr om vägen. Hägnaden kan möjligen vara pålagd i sen tid då det enligt äldre kartmaterial har varit åker intill denna.

33. Röjningsröseområde, ca 350 x 200 m (NO-SV), bestående av ett 50-tal röjningsrösen. Dessa är vanligen 6-9 m i diam och 0,5-1 m h, med lätt övertorvad fyllning av 0,2-0,5 m st stenar. Ett par av de i norr belägna är gravliknande och kan utgöra gravar. Den tidigare fornlämningsregistreringen åsyftar dessa. Delar av området har enligt 1797 års karta utgjort åkermark och flera röjningsrösen kan härröra från denna period. Sannolikt är dock de flesta från förhistorisk tid.

89. Gårdstomt, enligt 1797 års karta platsen för Sjögården. Idag övergiven och området utgörs till större delen av åkermark, vari tegelfragment påträffades.

32. Grav, utgörs av en hög, ca 15 m i diam och 1,2 m hög. Delvis pålagd med röjningssten i sen tid. Tidigare bedömd som något osäker. Anläggningen finns markerad på 1797 års karta och är benämnd "Skierverör".

90. Grav, stensättning, rund, 6 m i diam och 0,4 m hög. Övertorvad med enstaka synliga 0,2-0,4 m st stenar. Strax norr om stensättningen finns ytterligare ett par förhöjningar som kan utgöra gravar eller röjningsrösen.

III. Möjligt boplatsläge, bestående av en flack sandig moränrygg som sluttar lätt åt söder. Vid vägbygge år 1934 påträffades ungefär på denna plats en stenyxa. En del av området är också på 1797 års karta benämnd "Svarteland", vilket kan tyda på att det finns kulturlager. Vid specialinventeringen påträffades dock inget anmärkningsvärt. Området genomskärs av nuvarande E4 och är delvis bebyggt med jordbruksfastighet. Vid utredningsgrävning påträffades inget av arkeologiskt intresse.

IV. Möjligt boplatsläge, beläget i sydsluttande sandig ängsmark intill numera utdikad sankmark. Tidigare har en stenyxa påträffats "nära Hornsborgs station". Vid utredningsgrävning påträffades inget av arkeologiskt intresse.

91. Grav, stensättning, rund, 5 m i diam och 0,4 m h. Lätt övertorvad fyllning av 0,2-0,4 m st stenar. Intill finns ett par smärre, sannolikt sentida röjningsrösen vilka kan dölja fler gravar.

9. Postament till milstolpe, av kallmurad gråsten, kvadratisk, 1,75 m i sida och 0,75 m h. Milstenen försvunnen.

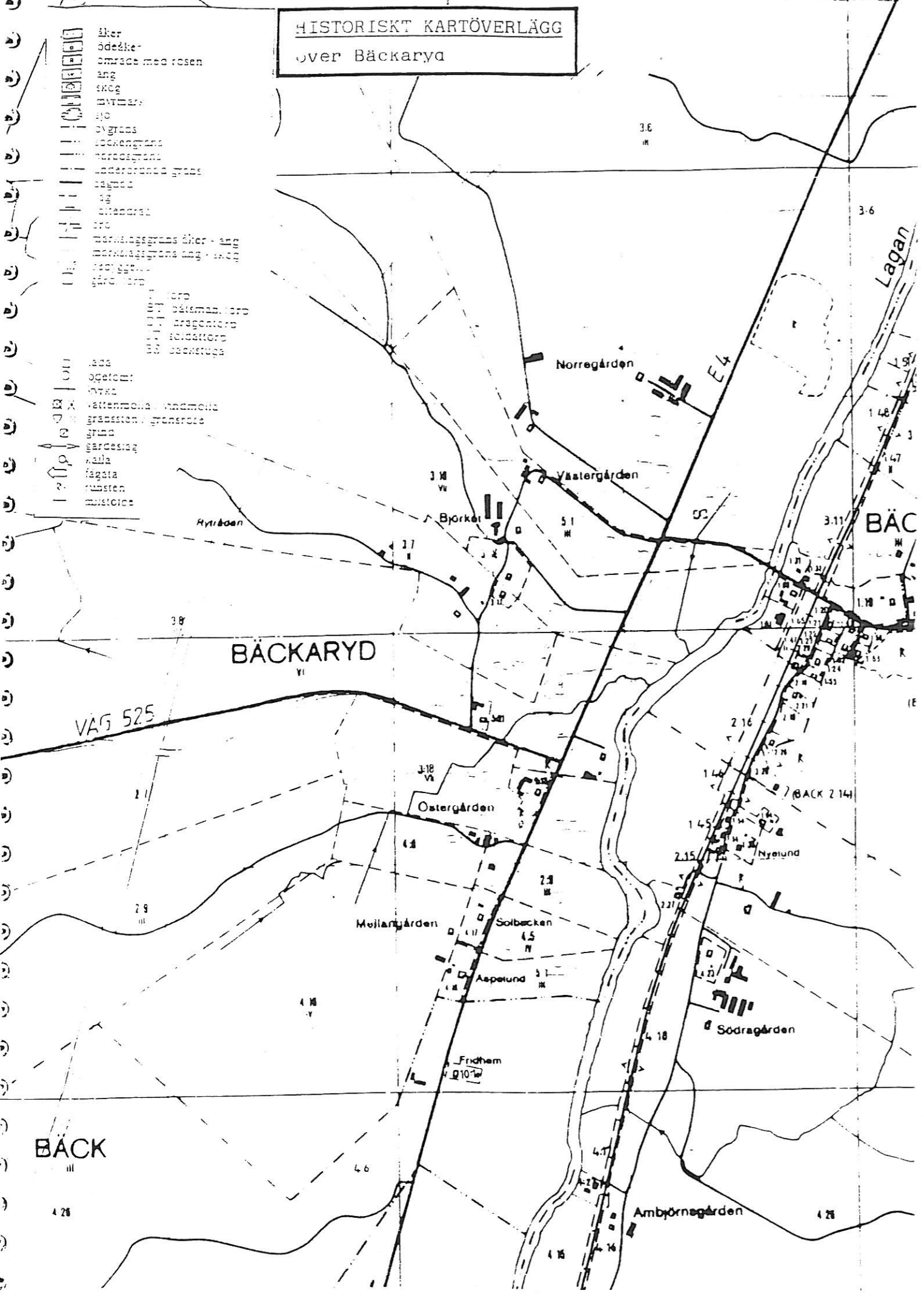
30. Offerkälla, hästskoformad 1 x 0,75 m med kallmurade väggar 0,6 m h. Öppningen och avlopp mot N. Vid S kanten ett flyttblock 2 x 1,25 m st och 1 m h.

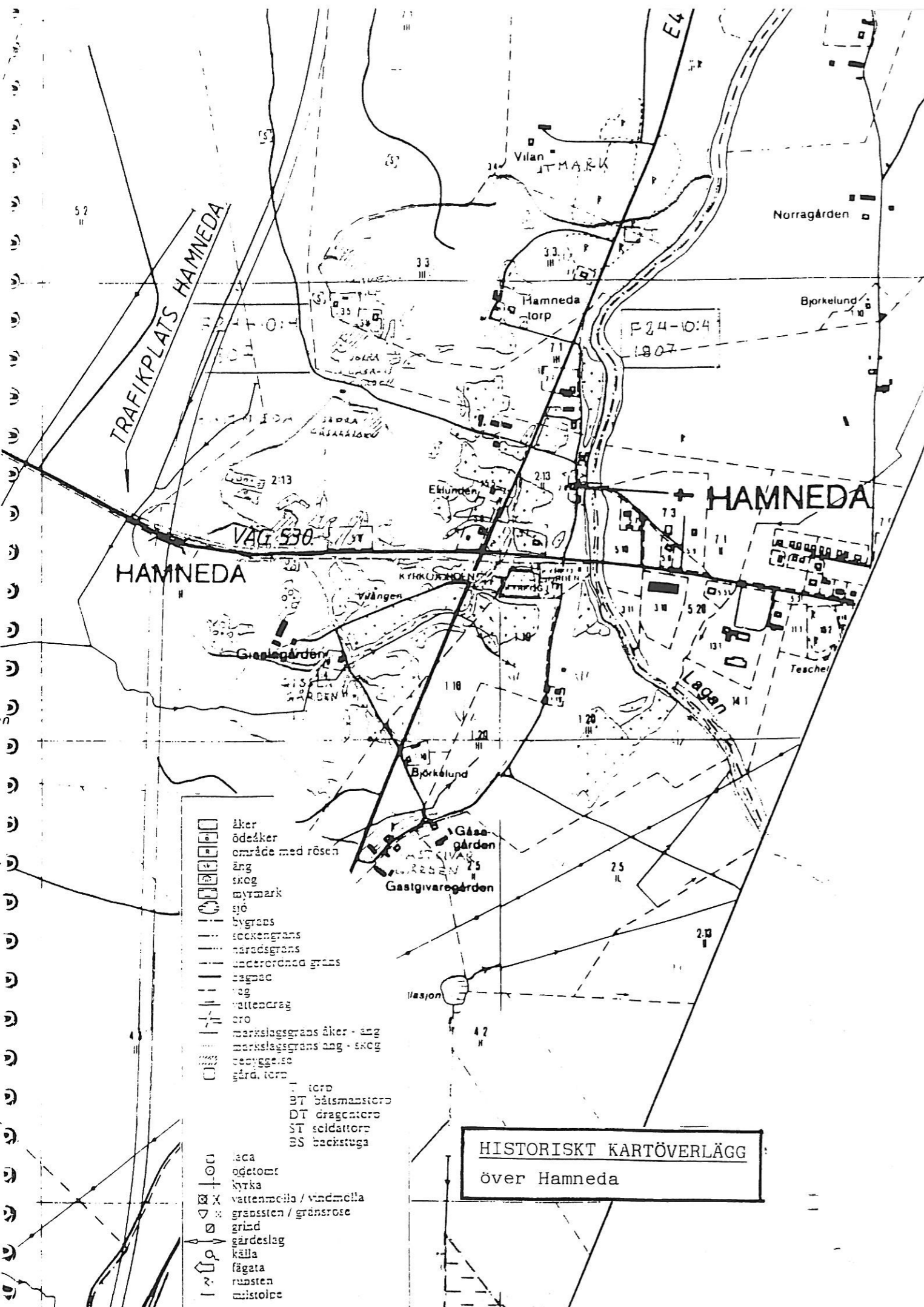
92. Röjningsröseområde, med en minsta utsträckning på 400 x 200 m (NO-SV) med ca ett 100-tal röjningsrösen. Dessa är vanligen 3-6 m i diam och 0,4-0,6 m h. Lätt övertorvade med fyllning av 0,2-0,5 m st stenar. I den västra delen finns lämningar efter ett torp, vilket påverkat ett fåtal röjningsrösen. Området har sannolikt större utsträckning åt öster, utanför utredningsområdet.

HISTORISKT KARTÖVERLÄGG
 över Bäckaryd

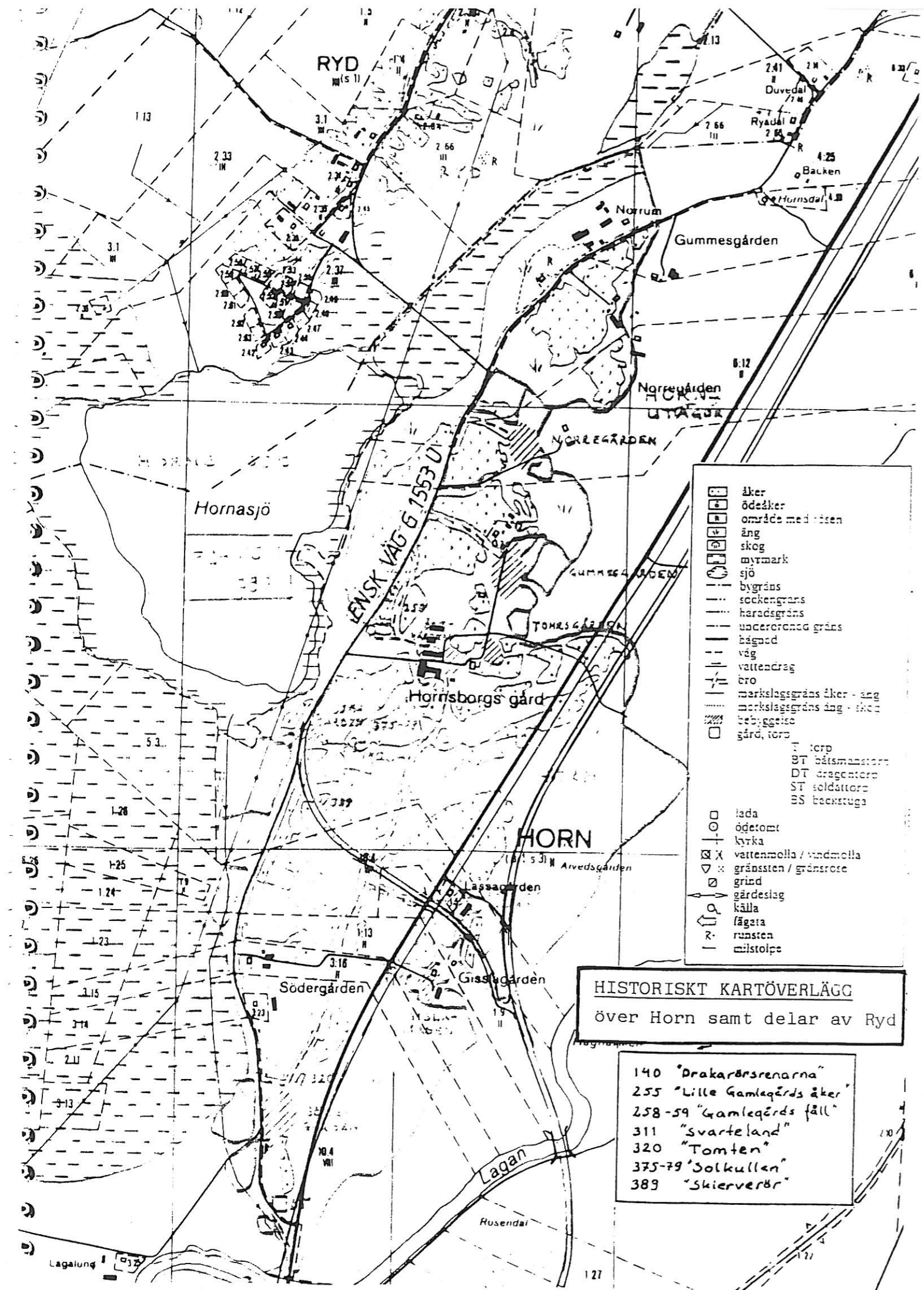
- Åker
- område med rosen
- ång
- skog
- myrmark
- ås
- ångross
- lökengränd
- höstgränd
- äppelgränd
- ångross
- ång
- ångross
- ång
- ång
- ång
- ång
- ång
- ång
- ång
- ång
- ång
- ång
- ång
- ång
- ång
- ång
- ång
- ång
- ång
- ång
- ång
- ång
- ång
- ång
- ång
- ång
- ång
- ång
- ång
- ång
- ång
- ång
- ång
- ång
- ång
- ång
- ång
- ång

- åker
- ödeåker
- område med rosen
- äng
- skog
- myrmark
- sjo
- bygrans
- sockengrans
- näradsgrans
- underordnad grans
- väg
- vattendrag
- markslagsgrans åker - äng
- markslagsgrans äng - skog
- byggnad
- gård, torp
- BT båtmanstorp
- DT dragentorp
- ST soldattorp
- BS backstuga
- källa
- trädgård
- vattenmølla / vindmølla
- gränsten / gränrose
- grind
- gårdeslag
- källa
- fägata
- runsten
- mistolpe

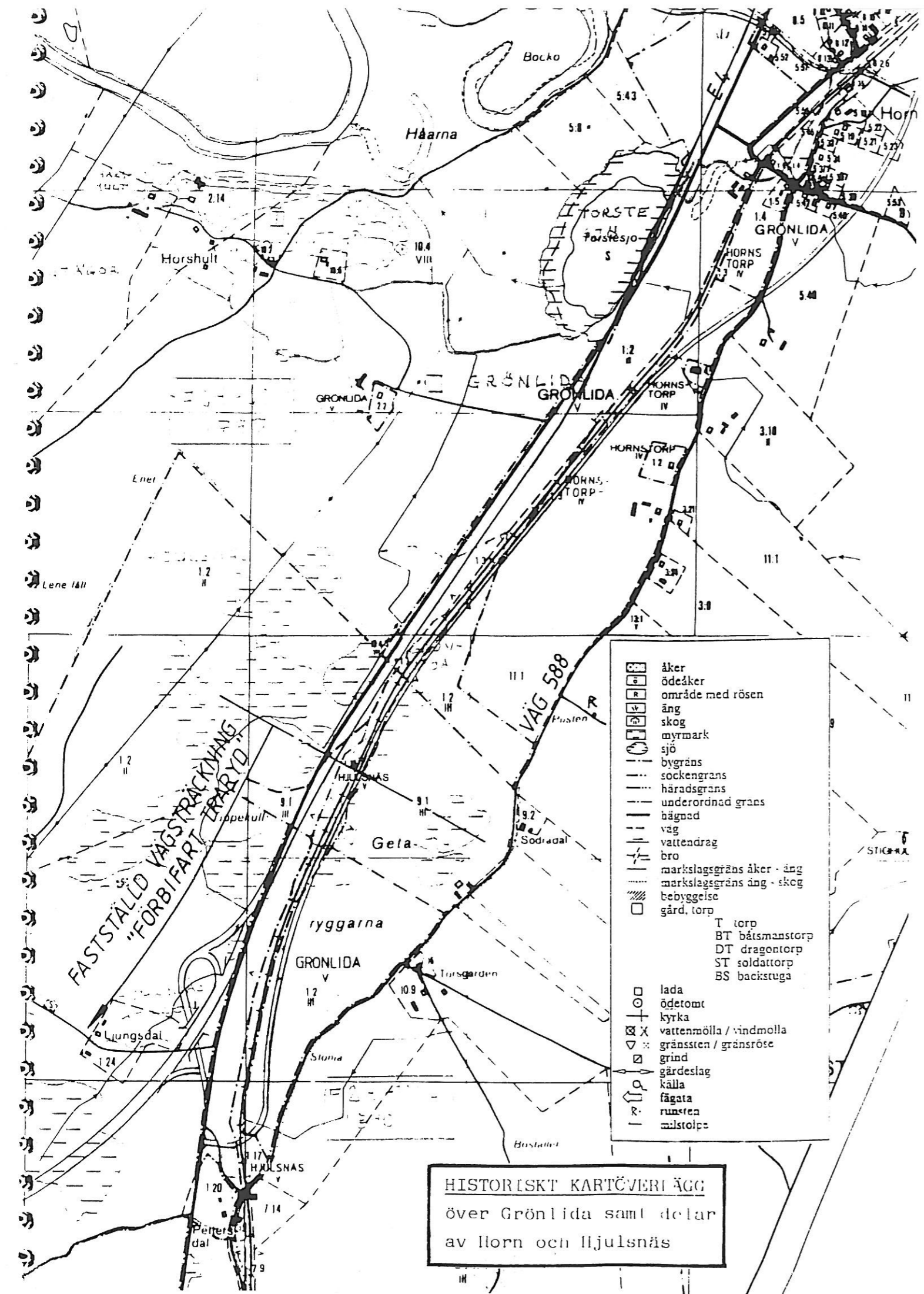
HISTORISKT KARTÖVERLÄGG
över Hamneda

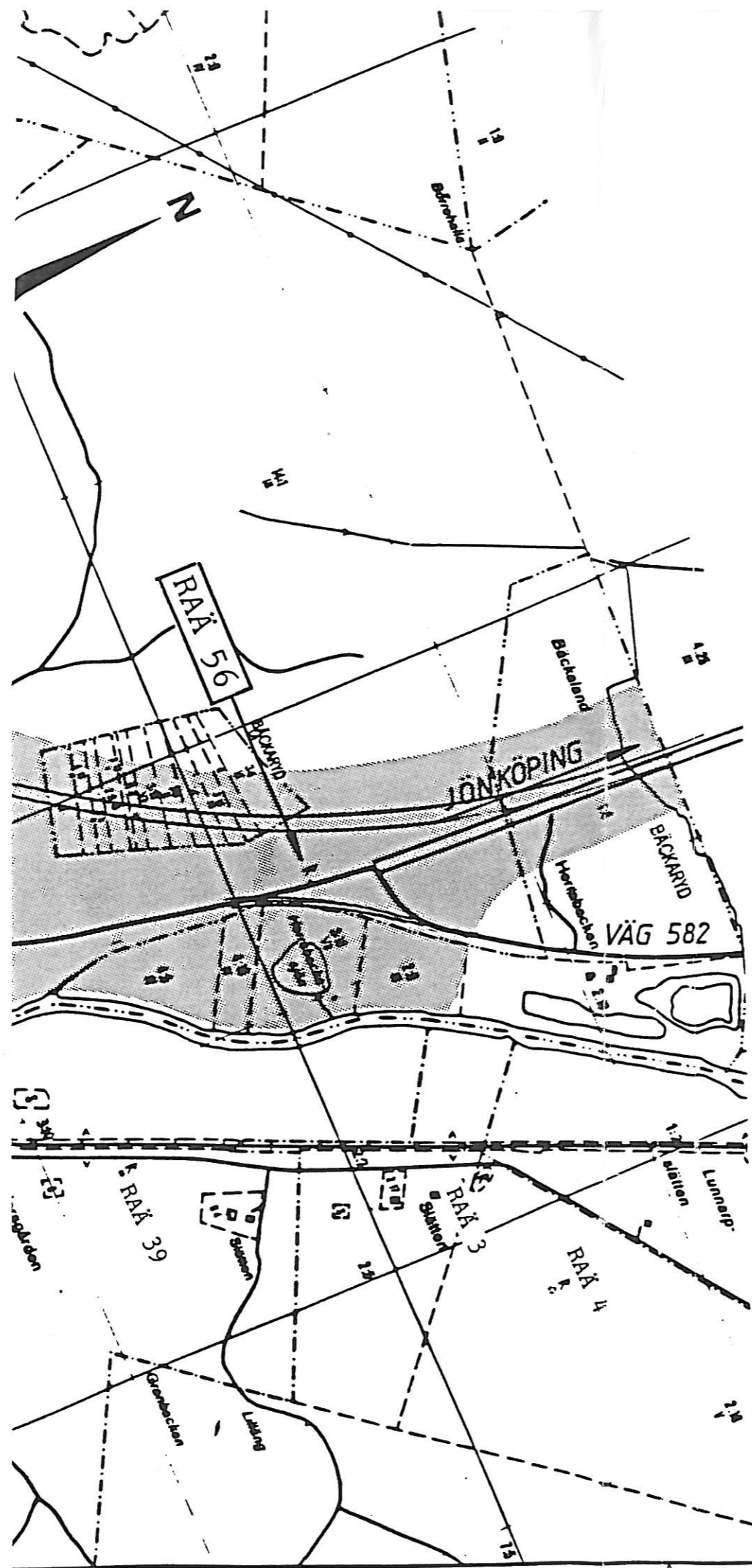
- ☐ åker
- ☐ ödeåker
- ☐ område med risen
- ☐ äng
- ☐ skog
- ☐ myrmark
- ☐ sjö
- bygräns
- sockengräns
- häradsgräns
- uncerrenad gräns
- hägnad
- väg
- vattendrag
- bro
- markslagsgräns åker - äng
- markslagsgräns äng - åker
- ☐ bebyggelse
- ☐ gård, torp
- torp
- BT båtsmanstorp
- DT dragentorp
- ST soldattorp
- BS beakstuga
- ☐ lada
- ☐ ödetomt
- ☐ kyrka
- ☐ vattenmølla / vindmølla
- ☐ gränssten / gränsros
- ☐ grind
- ☐ gårdeslag
- ☐ källa
- ☐ fågela
- ☐ runsten
- ☐ milstolpe

HISTORISKT KARTÖVERLÄGG
 över Horn samt delar av Ryd

- 140 "Drakarönsrenarna"
- 255 "Lille Gamleqærds åker"
- 258-59 "Gamleqærds fäll"
- 311 "Svarteland"
- 320 "Tomten"
- 375-79 "Solkullen"
- 389 "Skiverör"

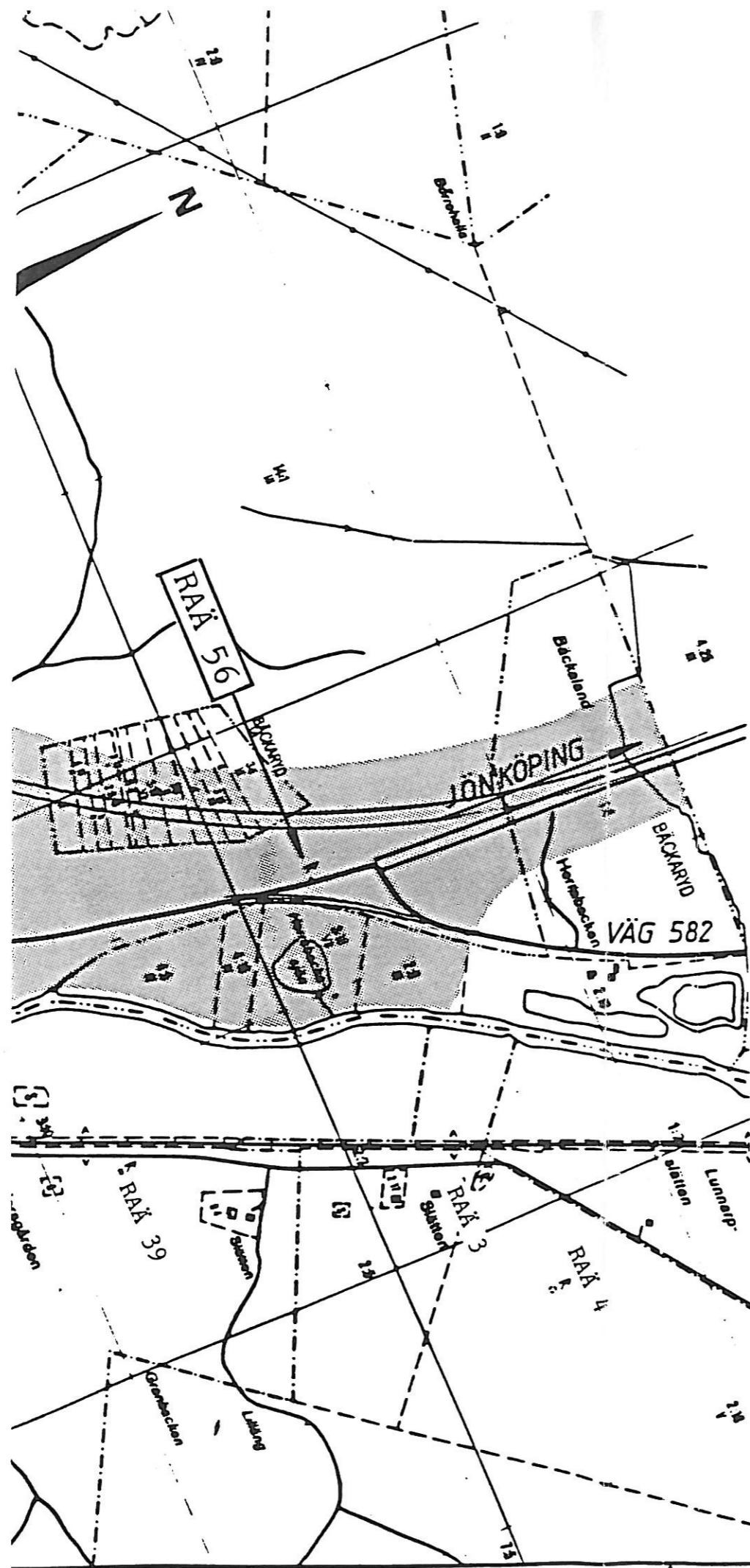

HISTORISKT KARTÖVERI ÄGG
 över Grönlida samt delar
 av Horn och Hjulsnäs

PRELIMINÄR KOPIA

REG		ANT	REG AVSER		SIGN	DATUM
 VÄGVERKET					VÄG E4 DELEN HJULSNÄS – HERRABACKEN UTREDNING AVSEENDE MOTORVÄGSSTANDARD	
RITAD AV	KONSTR AV	GRANSK AV		ORIGINALSKALA		
H				1:10 000		
OBJEKT NR				RITNINGSNR	REG	
G 26040 – E4						

PRELIMINÄR KOPIA

REG		ANT	REG AVSER	SIGN	DATUM
		VÄGVERKET		VÄG E4 DELEN HJULSNÄS – HERRABACKEN UTREDNING AVSEENDE MOTORVÄGSSTANDARD	
RITAD AV	KONSTR AV	GRANSK AV	ORIGINALSKALA		1:10000
			OBJEKT NR	RITNINGSNR	REG
			G 26040 - E4		

Ostrik Hogehult

STRANDEN

HULSVIK

Andreas torp

Bjurs Lene III

Emel

HELSINGBORG

HULSNÄS

FASTSTÄLLD VÄGSTRÄCKNING
"FÖRBIFART TRARYD"

RAÄ 91

GRONLIDA

FLOBODA

Rysjön

TRARYD

GRONLIDA

ryggarna

Gela

VÄG 588

HORN

Halmstorpel

Bjursvik

RAÄ 92

RAÄ 30

RAÄ 9

FLOBODA

HULSNÄS

Stora

